

اداره خانہ سی : دارالقنون
قارشینسندہ کاش حسن یاشا
مدرسه سی داخلندہ در

مراکز توزیعی :
باب عالی جاده سندہ (اتحاد
تجارت) کیتبخانہ سی

آبونه بدلی :
سنہ لکی ۱۰۰ غروش
آلتی آبلنی ۵۰

آبونه قیدی معاملہ سی هر سنہ ناک برنجی
وایکنجی آلتی آبلن اعتباراً اجرا اولونور

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

مخبر

۱۳۳۸

مجموعہ اسلامی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

اسلامك نفعنه خادم مقالات
مع التشرک قبول ونشراولونور

یازانک شخصیتی دکل ، یازینک احمیتی
نظر دقتہ آلتییر .

کن یازیلردن شایان قبول کورولندر
تاویح میراسیلہ درج ایدیلیر .

کونده ریلہ جک آثار ، اوقوناقلی
ومختصرجه یازیلنشر اولمالیدر .

فی : غروش

۵

محرم

۱۳۴۳

جلد

۴

عدد

۳۹

چونکه احکام و حقائق مذکورہ ساحہ حس و عقل خارجند اولدینی جہتہ عقل و حس ایله بونلری معرفت ممکن اولمایوب آنجق معجزات ایله مؤید اولان خبر صادقہ معلوم و ثابت اولور . بناءً علیہ احکام و حقائق مذکورہ یالکیز نقل و شرع ایله ثابت اولوب عقل آنجق امکاتی ادراک ایدر . آنک ایچون بونوع احکامده شرع شریف اصل و اساسدر .

احکام و حقائق دینیه دن دیگر بر قسمی مجرد تعقل و نظر صحیح ایله ادراک اولونورکه بوده ایکی قسم اولوب بر قسمند عقل، قطعیت و یقین افاده ایدر. مثلاً: علمک حدوثی، صانع تعالی نک وجود، قدرت علم و اراده سی و شرع شریف و رودایتمکسزین وجودی عقل ایله یقیناً ثابت اولان سائر حقائق هب بو قسمنددر . چونکه شرع، یعنی کتاب ایله سنت، کلام نفسی الہی به متوقفدر . رتبه کلام نفسیدن مقدم اولان حقائق ثابت اولماذجه شرع ثابت اولماز. بناءً علیہ حقائق مذکورہ بحسب الذات شرعہ دکل، عقله مستند و آنکه ثابتدر . آنک ایچون بونوع احکامده عقل اصلدر .

شو قدرکه شرع شریف ورود ایلد کدنصکره حقائق مذکورہ نک حقیقتی بیانه عقلی تأیید و توثیق ایدر، و حیه مستند ادله سمعیه دن مأخوذ و آنکه مؤید اولدینی ایچون حقائق مذکورہ شرعاً معتمد اولور .

ایکنجی قسم : تأمل و تفکر ایله ادراک اولنه بیلمک امکاتی بولنمقله برابر وجودی نظر عقل ایله یقیناً ثابت اولماز .

رؤیة الله و خلق اعراض و افعاله خالق تعالی نک انفرادی کبی مسائل ایله شرعیات قیلندن اولان اکثر احکام، یعنی رتبه کلام نفسی الہی بی اثباتدن متأخر اولان اکثر احکام و حقائق دینیه بو

صیحجه به منحصردر . بوبابده دها زیادہ تفصیل مراقفی طاشیانلر ، بخاری نک فضائل القرآن و باب الخصومات مباحثنده کی عینی و ابن حجر عسقلانی نک شرح خریظه مراجعت و (اتقان سیوطی) بی کثرت مطالعه به مواظبت ایتمه لیدرلر . چونکه : « انزل القرآن علی سبعة احرف » حدیثک مغناسنی تعیینده افکار مدققین مضطر بدر . حتی ایچلرندن بعضاری حدیث مزبورہ متشابهدر بیله دیمشدر .

* * *
کچن نسخه ده کی مقاله نک ۲۰ نجی صحیفه ده و « حتی برکون » دینیه باشلایان فقره سنده سهواً بعض فضله لاق حصوله کلشدر . طوغروسی شوبله اولاجقدر :
« طعام الاثیم » ی او قویامیوب (طعام الیتیم) دینیه اصرابی به (طعام الفاجر) دینیه بیلمیسک ؟ دینیه صورمش و اوت جوابی آلینجه اولبه ایسه ایسته اولبه او قوی بویورمشدر .

برغمه لی هودت

احکام و حقائق دینیه نک جمله سنی معرفتده عقلک عدم کفایتی

اولکی مقاله ده بیان اولدینی اوزره عقل، هیچ الہیهدن بر حجت ایسه ده رسول اکرم و انبیای عظام حضرانک مصالح دنیویه و امور اخزویه به دائر من طرف الله کتیرمش اولدقلری احکام و حقائق دینیه نک جمله سنی معرفتده غیر کافیدر . چونکه احکام و حقائق دینیه دن بر قسمنک دلائل عقلیه ایله نه اثباتی، نه ده نفي ممتنع اولماقله برابر بیانات و ارشادات شرع اولمقسزین مجرد تعقل و تفکر ایله ادراک اولنه ماز .

مثلاً حشر، نشر، ثواب، عقاب، جنت، جهنم و بونلرک تفصیل احوالی ایله عبادانک کفایتی شرائط جوازی، اوقاتی، رکعاتنک عددی، زکاتک، حدودک، کفاراتنک مقادیری، جنایاتنک اُروشی بو قسمنددر .

اباضیہ فرقہ سی

۳۷ نجی نسخہ دن مابعد

اباضیہ مذہبی — اباضیہ نیک ذکر اولئان
 اوج اساسدن ماعدا خصوصاً تده فرق سائرہ ایله
 اشتراکی واردر . اباضیہ، ظاہراً و باطناً مسلمدر .
 آندہ کی بدعت معانی کتابی معرفت خصوصندہ
 جہلدن ناشیدر . اباضیہ نیک آری بر فقہی واردر،
 بونکاه فقہ اسلامی سکزه بالغ اولور .
 اباضیہ به عائد اساسات بروجه آتی بیان اولنور
 ۱ — کتاب ، سنت ، اجماع ، حجت شرعیہ در .
 قیاس باطلدر .

امامیہ ده اباضیہ کی قیاسی انکار ایدر .

۲ — اولیاء اللہہ توتلی ، اعداء اللہدن تبری
 لازمدر ، تبری نیک اشخاصده ثبوتی لازمدر .
 ۳ — امر بالمعروف ، نہی عن المنکر دہ بولئان
 ائمہ عدل ابوبکر الصدیق عمر الفاروق ، عبداللہ -
 الکندی ، جاندی بن مسعود ، عزان بن قیس بن
 عزان کی کی ذواتدر .

۴ ائمہ دین محکمہ اولی ، صوکی عبداللہ بن
 اباض در . ابوالشعنا دہ ائمہ دیندن در . مذعبده کی امامین
 ابو سعید محمد بن سعید الکلامی ایله ابن برکدر
 ۵ — مخالف اولان اهل قبلہ کافر در ،
 فقط مشرک دکلدر . مناکہ لری جائزہ موارثہ لری
 حلالدر ، اباضیہ علمینہ شہادت لری دہ جائزدر . مخالفینی
 سرآ قتل و سبی (اسیر آلق) خرامدر . آنجق نصب
 قتال و اقامہ حجتدن صوکرہ قتل و سبی حلالدر .
 ۶ — دار مخالفین اهل قبلہ دار توحیددر .

فقط معسکر (اردو کاه) سلطان دارینی در .

مرتکب کبیرہ موحددر ، فقط مؤمن دکلدر
 کفر نعمتله کافر در ، کفر ملت ایله کافر دکلدر .
 ۸ — صفائی جناب حق عفو ایدر . فقط

کبائر آنجق توبہ ایله عفو اولنور .

قسمدن در . چونکہ یقینات عقلیہ جملہ بسندن اولدینی
 ایچون مسائل مذکورہ نیک ثبوتی شرع شریفک
 ورودینہ متوققدور . بناءً علیہ انبیای عظام حضر اتنک
 کتیر مش اولدق لری احکام و حقائق دینہ دن بھلری
 عقل ایله مستقلاً ادراک اولونور سده جملہ سنی معرفندہ
 عقلک غیر کافی اولدینی تظاہر ایتمش اولور .

اساساً عقل بشر حد ذاتندہ ضعیف ، عاجز
 و شوائب و ہم ایله مدخلدار اولدیندن شبہات کثیرہ به
 معروض بولدینی و علی التفصیل جزئیات مصالحی
 معرفندن قاصر و اکثر ناسہ نظراً کلیات مصالحی
 ادراکدن عاجز اولدینی ایچون هر خصوصجہ
 شایان اعتماد اولہ ماز . آنک ایچوندر کہ خالق تعالی
 حضرت لری انبیای کرامی ارسال ایله امور دینہ
 و دنیویہ لرندہ ناسک محتاج اولدق لری احکام و حقائق
 تبلیغ و تعلیم ایدہ رک حقہ ارشاد بیور مشر در .
 علاوه اولق اوزرہ شونی دہ بیان ایدہ لم کہ : عقل
 صراط مستقیمہ هدایتدہ غیر کافیدر . چونکہ
 عقل ، خطابات شاری ، مصالح دین و دنیایی
 معرفت ایچون آلت اولدیندن توفیق صمدانی به
 مظهر اولمادقہ حصول معرفت و هدایتدہ کفایت
 ایتز . زیرا آلت حم ذاتندہ عاجز اولدینندن
 فاعلک معاوتنی اولمادقہ مطلوب اولان فعلی وجودہ
 کتیر مزہ ، بناءً علیہ مکلفینہ احکام شرعیہ نی ایجاب ،
 عبادی صراط مستقیمہ هدایت ایلین عقل دکل ،
 آنجق عقل واسطہ سیلہ اللہ تعالی حضرت لریدر .
 آنک ایچون ارباب عقل و ذکادن عنایت الہیہ
 و توفیقات صمدانیہ دن محروم اولانلر مجرد عقلری
 و ذکالریہ طریق حتی ، سیل رشادی بولہ میوب
 ضلال و خسرانده قالہ رق محو و هلاک اولمش
 و اولویورلر .

اسکلبلی

محمد عاطف